

Franckesche Stiftungen zu Halle

Considerationes Modestae & pacificae Controversiarum De Justificatione, Purgatorio, Invocatione Sanctorum, Christi mediatore, & Euchariastia

Forbes, William

Helmstadii, A. MDCCIV.

VD18 11391456

Caput V. Quo doctrina cap. praecedente tradita uberius confirmatur.

Nutzungsbedingungen

Die Digitalisate des Francke-Portals sind urheberrechtlich geschützt. Sie dürfen für wissenschaftliche und private Zwecke heruntergeladen und ausgedruckt werden. Vorhandene Herkunftsbezeichnungen dürfen dabei nicht entfernt werden.

Eine kommerzielle oder institutionelle Nutzung oder Veröffentlichung dieser Inhalte ist ohne vorheriges schriftliches Einverständnis des Studienzentrums August Hermann Francke der Franckeschen Stiftungen nicht gestattet, das ggf. auf weitere Institutionen als Rechteinhaber verweist. Für die Veröffentlichung der Digitalisate können gemäß der Gebührenordnung der Franckeschen Stiftungen Entgelte erhoben werden.

Zur Erteilung einer Veröffentlichungsgenehmigung wenden Sie sich bitte an die Leiterin des Studienzentrums, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

Terms of use

All digital documents of the Francke-Portal are protected by copyright. They may be downloaded and printed only for non-commercial educational, research and private purposes. Attached provenance marks may not be removed.

Commercial or institutional use or publication of these digital documents in printed or digital form is not allowed without obtaining prior written permission by the Study Center August Hermann Francke of the Francke Foundations which can refer to other institutions as right holders. If digital documents are published, the Study Center is entitled to charge a fee in accordance with the scale of charges of the Francke Foundations.

For reproduction requests and permissions, please contact the head of the Study Center, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

urn:nbn:de:gbv:ha33-1-219598

vinarum operationum, religiose sequerentur!

Multis quoque aliis rationibus ex scriptura depromtis, sanctificationem etiam, & non solam remissionem peccatorum, ad iustificationem pertinere, probari posset: ut, quod iustificatione ^{Pag. 72.)} non solum a poena peccatis nostris debita liberamur, sed & gloriam aeternam consequimur, Rom. 8. 30. quod effici mur amici Dei, filii per adoptionem, dilecti, haeredes regni coelestis, ut scripturae passim restantur. Quae omnia sola remissione peccatorum absque gratia sanctificante non praestantur, neque etiam, stante lege communi, praestari possunt. Has rationes aliasque etiam nonnullas vehementer urgent Romanenses, nec ad illas contra sentientes (ut Pareus ad c. 6. lib. 2. Bellarm. de Justif. Chamierus de Justif. l. 21. c. 15. aliique) quicquam solidi respondent. Qua de re iudicet lector aequus, & harum rerum intelligens.

CAPUT V.

*Quo doctrina cap. praecedente tradita
uberius confirmatur.*

HAnc fuisse communem Patrum omnium, cum graecorum tum latinorum, sententiam, ex quam plurimis illorum dictis, Augustini imprimis, acerrimi gratiae Christi propugnatoris, nemini in veterum lectione versato obcurum esse potest. Certe si singula

H

la

la citare ac persequi, quae huic sententiae firmandae afferri possent, animus esset, non caput unum vel alterum, sed integrum fere volumen nobis contextendum foret. Sed res adeo certa & manifesta est, ut dissentientes ipsimet id ultro concedant. Calvinus Instit. lib. 3. cap. 2. sect. 15. *Augustini quidem*, inquit, (quem tamen aliis fere omnibus alibi praefert) *sententia, vel saltem loquendi ratio, per omnia recipienda est. Tamen si enim egregie hominem omni justitiae laude spoliatur, ac totam Dei gratiae transcribit: gratiam tamen ad sanctificationem refert, quae in vitae novitatem per Spiritum regeneratur.* Chemnicus in Exam. Concil. trid. de Justif. pag. 129. *Patribus, licet plerumque verbum justificare accipiant pro renovatione, quae efficiuntur in nobis per Spiritum opera justitiae, non movemus litem.* Et pag. 130. *Et Patres quidem* (pag. 73.) *verbum justificare in hac significatione (justum scilicet faciendi) saepe usurpare, non ignoro; sed de proprietate linguarum quaestio est.* Deus bone, quid audio? adeone rudes & imperiti fuere patres, clarissima ecclesiae Christi lumina, rerum & verborum in scripturis usurpatissimorum, & ad salutis negotium quam maxime spectantium, ut ignorarent etiam propriam verbi *justificari*, juxta mentem Spiritus sancti, in verbo loquentis, vim & significatum? Et rursus: *Patres quidem licet plerumque sequantur analogiam latinae compositionis in verbo justificare.* &c. Beza in Apolog. pro justificatione ex sola fide pag. 291. *Fateor, Patres interdum dno ista beneficia (justificationis scilicet & sancti-*

sancti-

sanctificationis) non tam accurate distinxisse, quam oportuit: nempe quod ante Pelagianos haec questio de iustitia ex operibus in ecclesia non ageretur. Sed audacissima est haec, inmo falsissima, assertio. Haec enim quaestio, de qua nunc agitur, nunquam, nec ante nec post Pelagionos, in ecclesia nota fuit, sed hoc postremo demum seculo, quo tot lites antea incognitae infelicitate natae sunt. Zanchius in cap. 2. ad Ephes. v. 4. loco de Justif. thesi 13. *Et juxta hanc significationem, (justum scilicet faciendi) Patres, atque inprimis Augustinus, verbum justificandi interpretati sunt. Et justificari illis nil aliud fuerit, quam ex injusto justum fieri, per gratiam Dei, propter Christum.* Legatur praedictus Augustinus epist. 105. ad Sixtum: lib. 1. de Gratia Christi contra Pelag. & Caelest. lib. 1. de Peccator. Meritis & remissione, & lib. de Spiritu & gratia cap. 28. M. Bucerus in Colloq. altero ratisb. p. 285. *Nos ultro diximus, nos agnoscere, & hunc (scil. Augustinum) & alios S. Patres, vocem & rem justificationis ad hunc modum non uno in loco explicare.* Videatur idem in Praefatis in enarrationem epist. Pauli ad Rom. cap. 8. p. 12. 13. Pareus ad cap. 8. l. 2. de Justif. p. 477. respondens Bellarmino, multa Patrum testimonia pro iustitia inhaerente adferenti, inquit: *De hoc cum adversario hic non litigabo. Fateor, in Patrum libris, quos habemus, nonnulla legi, quae ejus sententiae favere videantur.* Vbi inaniter & falso jactat, multa etiam legi in Patribus, quae contra faciant. Chamierus de Justif. l. 21. cap. 7. n. ult. *Constat, justificandi voca-*

H 2 bulum

bulum alias usurpatum ad etymologiam grammaticam, alias ad usum illum forensem. Augustinus, (pag 74.) sed & veteres reliqui, aut saepe aut etiam saepius adhaeserunt grammaticae, eoque sensu usi sunt vocabulo. Et eodem libro c. 19. n. 7. Idem agnoscit de Sanctif. lib. 10. cap. 1. n. 6. in fine, & proinde n. 7. ait: Justificationem malimus cum Paulo ad Rom. & ad Gal. priorem illam partem appellare: alteram autem sanctificationem. Quamquam, si cui aliter sedeat animo, protestamur, nolle λογμαχειν. Supervacaneum est, in re adeo manifesta plures nominare.

Immo multi etiam doctissimi Protestantes hanc ipsam sententiam sequuti sunt, aut saltem eam non omnino improbarunt. Lutherus ipse, qui primus sinceram de justif. doctrinam e tenebris pontif. eruisse a suis sectatoribus creditur, duas diserte justificationis partes recenset, in Psal. 51. tomo Jenensi IV. Latino p. 381. ut legere est in Actis Colloq. altenburg. Lipsiae excus. anno 1570. pag. 241. & 374. Verba Lutheri sunt: *Hae sunt duae partes iustificationis; prior est gratia per Christum revelata, quod per ipsum habeamus placatum Deum, ut peccatum amplius non possit nos accusare, sed conscientia, fiducia misericordiae Dei, sit reducta in securitatem: posterior est donatio Spiritus S. cum donis suis, qui illuminat contra inquinamenta spiritus & carnis. Hoc dictum Lutheri cum theologi D. Augusti, Electoris & Ducis Saxoniae, opponerent collocutoribus adversae partis, illud hi negare*

negare non potuerunt, neque etiam quicquam ad illud solide respondere. Videantur Acta loc. cit. Lutherus quidem hac in sententia, ut & multis aliis, non diu perstitit, sed nos, quod vis veritatis illi extorsit, dicimus. In Apologia confess. august. cujus auctor fuit Melanchthon, saepe legimus, *justificari fide* in scriptura non tantum significare justos pronunciari, sed & ex injustis justos effici seu regenerari. p. 43. 55. 57. 90. 91. 92. (73. 90. 93. 125.) Jo. Brentius, magni inter suos nominis theologus, cum Augustino *justificationis* vocabulo in ipso iustif. negotio renovationem, etiam intelligi semper sensit, atque etiam ea de re ad Ph. Melanchth. scripsit. Responsionem Philippi admodum frigidam, una cum Appendidice Lutheri hyperbolica, lege in Philippi Consiliis theolog. parte 1. p. 245. 246. Idem Brentius pag. 75. in Apol. conf. wittenbergensis de Iustif. pag. 287. sic scribit, citante Joh. Gerardo L. de Iustif. per fidem. §. 245. *Cum homo credit in Christum, duplici ratione justificatur: Vna, juxta alterum ac hebraicum significatum justificationis, quod absolvitur a peccatis & consequitur remissionem peccatorum, ac imputatur ei iustitia Christi. Altera ratio est juxta alterum & latinum significatum justificationis, quod, cum credimus in Christum, donatur Spiritu S. qui renovat nos & efficit in nobis opera iustitiae. Quae iustitia & obedientia, etsi sit in homine per Spiritum S. tamen in hac vita non est perfecta, ideoque semper respiciendum est ad praeiorem illam justificationem, qua condonantur nobis peccata gratis per*

fidem propter Christum. Haec omnia Brentius. *Quem absit*, inquit Gerhardus, ut propterea pontificii erroris de iustificatione suspicari velimus, quod termino iustificationis in latiori significatione, latinam vocis compositionem sequutus, utatur. Et M. Chemnicus in Exam. C. T. loco de Justif. pag. 129. *Saepe a nostris* (Brentium aliosque etiam Lutheri seqvaces intelligit) *monstratum est discrimen illud significationum verbi iustificare, quomodo, juxta analogiam fidei, & perpetuam scripturae sententiam, recte, pie & dextre intelligi & admitti possit illa etiam significatio, si cum Patribus accipiat, juxta morem Latinae compositionis.*

Joh. Spangenbergius in sua Margarita theol. in qua se Melanchthonis doctrinam & verba potissimum sequi profitetur, de Justif. pag. 19. diserte affirmat, *iustificationem tria membra complecti, remissionem peccatorum, acceptionem ad vitam aeternam, & donationem Spiritus sancti.* Joh. Aepinus, ecclesiastes hamburgensis, & magnae apud suos auctoritatis, iustificationem definit *remissione peccatorum, & regeneratione seu sanctificatione*, citante G. Cassandro in Consult. art. 4. de Justif. p. 919. M. Bucerus in Praefatis in enarrationem epist. Pauli ad Rom. cap. 8. pag. 12. *Nunquam ita iustificandi verbo utitur D. Paulus, quin eo non minus hanc verae iustitiae communicationem, quam principium illud & caput totius salutis, peccatorum condonationem dicere videatur.* Cap. 3. ad Rom. cum manifestatam dixisset tempore revelati evangelii (pag. 76.) iustitiam, h. e. in vita credentium tam plane

plane exhibitam, ut mundus jam agnosceret, hos
 10 os justitiae verae compotes esse; cumque se-
 cundo dixisset, Christum venisse, ut orbi
 ἔδειξεν, i. e. certam omnibus divinae justitiae
 ostensionem inferret, subiecit: *Ut sit ipse justus &*
justificans ex fide Jesu Christi. Hic indubie verbo
justificandi eam justitiam Christi simul comple-
 xus est, quam Deus Spiritu suo in credentibus
 operatur, ac vult testimonium esse ejus, quod
 his peccata jam remiserit, interque eos habeat,
 quos decrevit justificare, i. e. habere inter justos,
 non tantum condonando illis, quod peccarint,
 sed etiam reddendo imagini filii sui conformes.
 Ad hunc modum apostolus de nostri justificatione
 ubique loquitur, nunquam non complectens
 illam nostrae salutis summam, quam precatus
 est Philippenfis cap. i. vers. 9. 10. 11. Sic ergo
 cum Paulus loqui soleat, & *justificationis* voce re-
 missionem peccatorum primum quidem expri-
 mere, simul tamen semper significare etiam il-
 lam justitiae communicationem, quam Deus eo-
 dem in nobis Spiritu, quo de venia peccatorum
 certos reddit, juxta operatur, & illius *σπαργίδα*
 esse statuit, plerique Patrum sanctorum spe-
 ctantes id, quod in justificatione sese magis pro-
 fert, *δικαιοῦσαι* justificari i. e. justos fieri intel-
 lexerunt.

In Colloq. ratisb. an. 1541. inter collocutores
 utriusque patris articulus justificationis sic con-
 ciliatus est, & ut conciliatus Carolo V. Imp. per

collocutores exhibitus: *Id quod tamen nulli obtingit, scilicet ut remissionem peccatorum accipiat, nisi etiam simul infundatur charitas sanans voluntatem ut voluntas sanata, sicut ait Augustinus, incipiat implere legem. Fides ergo viva est, quae & apprehendit misericordiam in Christo, ac credit, iustitiam, quae est in Christo, sibi gratis imputari, & quae simul pollicitationem Spiritus S. & charitatem accipit. Etsi autem is, qui iustificatur, iustitiam accipit & habet per Christum etiam inhaerentem, sicut dicit apostolus: Abluti estis, sanctificati estis, iustificati estis. 1. Cor. 6. 11. Hanc conciliationem Bucerus in Actis colloq. alterius ratisb. anno 46. vehementer urget pag. 45. & ad eam subinde provocat. In hac eadem explicatione profiteretur Cassander in Consult. art. 9. nihil se videre, quod etiam gratiae Dei studiosissimus desiderare possit.*

Pag. 77.) Idem Bucerus in Colloq. hoc altero ratisb. p. 286. sic scribit: Hinc declaravimus, id non controversum inter nos, An S. Patres per iustificari in Paulo intellexerint, hominem donari inhaerente iustitia, & an haec necessaria insit iustificatis; sed an haec inchoata iustitia illud sit, quod hac voce iustificari in apostolo primum significatur, quoque ratio nostrae iustificationis coram Deo primum constat. Eodem plane modo hic agit, quo supra in hoc eod. Coll. disp. de Sola fide iustificante, ubi pag. 213. 218. concessit collocutoribus alterius partis, nos iustitiam Christi etiam spe & charitate modo quodam apprehendere & complecti, fide tamen sola

sola nos justificari, quia fide primum Christi justitiam apprehendimus. Sed quod supra illa de quaestione differens dixi, nunc huic quaestioni applicando, repetitum volo: An, quia peccatorum remissio id est, quod apostolus primum cum in voce *justificationis* intellexit, tum in ratione ejusdem collocavit, idcirco donationem inhaerentis justitiae ille nec in voce justificationis intellexit, nec in ratione ejusdem omnino collocavit? Certe, non quia aliquid prius aut principaliter est in ordine aliquo, ideo, quod necessario consequitur aut comitatur, ex eo ordine protinus excluditur. Romanenses ipsi problematice inter se disputant, *An magis proprie & principaliter, quaeque ex natura rei, infusio gratiae, seu interna renovatio, & legis obedientia, ad veram justitiam pertineat, quam remissio peccatorum, quia illa sine hac esse potest, & illa proprie includit largitionem vitae aeternae, & novam formam; altera vero evasionem supplicii, & veteris peccati abolitionem: an contra aequè ad justitiam spectet remissio peccatorum, quia reputatur apud Deum pro justitia, dum removendo prohibens, aequè ad vitam ducit aeternam, ac vera obedientia, estque in statu naturae jam reparaetae (in quo sine peccatis non vivitur) prorsus necessaria justitiae pars.* Haec omnia Stapletoni verba sunt, qui hanc quaestionem, ut scholasticam tantum, nec dum in ecclesia definitam, rejicit. De Justificatione lib. 5. cap. 8. circa finem. Augustinus lib. 19. de Civit. Dei cap. 27. *justitiam nostram in hac vita potius peccatorum remissione constare,*

quam perfectione virtutum, diserte asserit. Quae de
re postea dicemus.

Pag. 78.) M. Borrhaus, saepe nobis antea in hoc
argumento laudatus, in loc. Genes. citatum p. 162.
In imputatione, inquit, *qua Christus credentibus ad-*
scribitur ac imputatur pro justitia, pariter & meri-
tum sanguinis ejus, & Spiritus S. vi meritorum nobis
donatus includitur. Atque ita Christum tum a
merito, tum a satisfactione & impetrata remissio-
ne peccatorum, & a dono Spiritus justitiae, no-
stram justitiam fatebimur esse. Atque hoc si facimus,
in justis. nostri totum Christum ad salutem nobis pro-
positum, non unam aliquam ejus partem considerabi-
mus. Idem pag. 169. *In justificatione igitur nostri,*
Christus consideratur, qui in nobis spiret, & vivat,
nimirum per spiritum suum a nobis indutus. De quo in-
dumento apostolus ait: Christum induistis. Pag. 171.
idem concilians diversas, si non adversas, Pro-
testantium sententias, hac de re sic inquit: *Qui*
dicunt, nos justificari uno merito, satisfactione &
obedientia Christi, sine respectu justitiae in nobis
inhaerentis, hi in justificatione nostri Christum, qua-
tenus a satisfactione pro culpa, nostra justitia est, consi-
derant. Nam intelligunt, hac parte contra peccatum,
mortem, infernum, & contra auctorem peccati & mor-
tis satanam, in pugna ac lucta condemnantis nos legis,
solum se consistere posse. Porro cum lex Dei requirat
plenam obedientiam his verbis praeceptam, Ama do-
minum Deum tuum toto corde tuo, & alterum,
ut te ipsum, & illam obedientiam in nobis non repe-
riat, damnandi nos sane rebellionis jus haberet, nisi
satis-

satisfactionis pretium, quo nos redimeremur, & perfecta absolutaque iustitia, quam ut nostram severo legis iudicio objiceremus, occurreret. Hoc pretium, haec iustitia absoluta, Christus est. Haftenus (inquit p. 172.) de ea parte, qua per fidem, Christum nostram iustitiam, a merito, satisfactione & remissione peccatorum agnoscimus, quam Dei iudicio contra legis accusationem & condemnationem objiciamus, meminimus. Hanc partem praecipue tractant hi, qui iustificationem definiunt, nostri in gratiam Dei receptionem, per fidem meriti, & obedientiae Christi. At vero cum Christus non possit nostra iustitia a merito agnosci sine Spiritu S. neque meritum ejus aliis profit, quam iis, qui fide illud apprehenderunt, & haec non solum meritum, satisfactionem, & obedientiam Christi, sed & hunc etiam ea parte, qua nostra iustitia est, a donis vitae & iustitiae communicatis, respiciat, nos in iustificatione nostri non partem Christi, sed hunc totum, quatenus ex omni parte nostra iustitia est, tractare elaboramus. (Pag. 79.) Et paulo infra: *Ut igitur B. Paulus in iustificatione nostri, cum ait, Vos justificat, eos glorificabit, comprehendit omnia, quae ad reconciliandos nos Deo patri, & ad renovationem nostri apta assequendae gloriae pertinent, ut sunt Fides, Iustitia, Christus, & Donum iustitiae a Christo exhibitum, quo regeneremur ad implendam iustificationem, quam lex requirit; ita etiam nos omnia in hac causa, quae recuperatione iustitiae & innocentiae continentur, complecti volumus. Haec autem cum traduntur, non nova, sed confessa omnibus, & veteribus*

bus & nostris sacrarum literarum professoribus, qui quidem vere & recte docuerunt, traduntur: nisi fortassis quaedam distinctius dicuntur a nobis, quam vulgo dicuntur in hoc justificationis negotio; sed in re ipsa abesse dissensionem, nequaquam dubitamus. Etenim omnes in impiorum justificatione haec comprehendere monent, Christum iustitiam nostram, Remissionem peccatorum morte illius nobis partam, Spiritum S. vi imputatae & ascriptae iustitiae Christi nobis donatum, quo freti & peccatorum gratiam nobis fieri per fidem credamus, & Renovationem nostri, Deum & proximum puro amore diligendo, meditemur. Et porro: Sed dices, charitatem quidem in justificatione non excludi, sed neminem illam pro iustitia habere. Pro iustitia quidem satisfaciente, & meriti, non habent: Sed pro iustitia obedientiae, merito sanguinis Christi nata, qua conformentur animi credentium divinae voluntati, charitatem habendam illi concedunt. Et intra: Hoc modo, in justificationis causa, iustitia Dei explicata, graves controversiae componuntur, dum alii merito Christi justificari nos sine respectu alterius rei, alii in nobis iustitiam versari volunt, quam divinam naturam atque vim esse contendunt. Virique recte sentire intelligerentur, si perpendatur, quae sit illa iustitia, quam fide ad justificandos nos amplectimur. Nam si in Christo, nostra iustitia, eam partem spectemus, qua meruit morte sua reconciliationem nostri cum Deo patre; in ea parte & ea sola, nulla alia in re, iustitiam meriti & satisfactionis pro peccato reponemus.

nemus : Sin vero Christum nostram justitiam consideremus, quatenus nobis, in justificatione nostri, suum Spiritum impertit, quo ad novam justitiam, & vitam innovemur, plane justitiam, quae non humana, sed divina vis sit, qualis est Spiritus sanctus, nobis communicari confirmabimus. Alteri igitur, (Pag. 80.) qui meritum spectant, Christum, quatenus est piacularis justitia, & reconcilians nobis Deum, considerant: alteri vero, qui donatum Spiritum merito & beneficio mortis & resurrectionis Christi perpendunt, Christum justitiam esse intelligunt, quatenus nos reconciliatos patri regenerat, & novos homines fingit atque format. Et p. 180. justificationem sic definit: Est gratuita imputatio justitiae, qua nos Deus in filios adoptatos, per fidem a Spiritu S. sub evangelii administratione excitatam, remisit sanguinis J. Christi beneficio peccatis, justos reddit, ad caelestis regni haereditatem possidendum. Pag. 181. Forma, inquit, justificationis nostrae est ipsa divina justitia, qua justus & probus formamur. Haec Christus J. est, qui partim a condonatione peccatorum, partim a renovatione & instauratione ad integritatem, vitio primi Adami amissam, justitia nostra habetur, eo, ut novo & coelesti Adamo, a nobis induto; de quo Apostolus: Christum induistis, induistis, inquam, tanquam formam, h. e. justitiam, sapientiam & vitam Dei. Eadem legere est apud illum in lib. 3. Regum c. 9. ad verba v. 4. Et feceris omnia &c. p. 681. Dicat, inquit, aliquis, si res ita habet, ergo & merito Christi, & condonatione peccatorum, & Spiritu sancto dicimur justificari.

car. Ita sane: De merito enim & obedientia Christi legimus, &c. Demum autem, de Spiritu iustificatore haec legimus: Sed iustificati estis per nomen Domini Jesu, & per Spiritum Dei nostri. Tot huius theologi, in academia basileensi quondam professoris celeberrimi, (vide (1) Vitas theologor. german. p. 399. & seqq.) dicta huc adscribere minime piguit: nemo enim Protestantium disertius aut copiosius hanc sententiam adstruit & confirmat, licet in multis aliis dogmatibus hodie controversis communi errore saepe abripiatur cum aliis gregalibus suis.

Claudius Alberius, triuncurianus, philosophiae quondam professor in academia lausannensi, & (2) in Aristotele (ut de eo loquitur Zanchius epist. l. i. p. 346.) optime versatus, sed nec male in rebus etiam theologicis, ut ex illius scriptis apparet, & idcirco Theod. Bezae & Abrah. Musculi, in colloquio montisbelgardensi cum Lutheranis anno 1586. habito, adjunctus, acerrime defendit, sanctificationem sive renovationem nostri (quam ille insolenter *qualitatem patibilem* nuncupare solebat) justificationis nostrae partem alteram esse. Vide Orat. illius apodicticas Lausannae excus. A. 1587. & quidem orat. 2. pag. 86. 87. pag. 81.) Errare tamen eos, qui dicunt, *iustificationem esse causam, & quasi arborem, sanctificationem autem esse effectum & quasi fructum,*

(1) Vitas theol. germ.] Melch. Adami.

(2) In Aristotele.] Immo & in Hippocrate: utrumque enim industria sua illustrare aggressus est, sed interveniente morte perficere non potuit. Vide Causabon, epist. 59.

fructum, contendit pag. 96. 97. Hic (quod obiter te monitum velim, lector) ille anonymus scriptor fuit (vide Polanum in cap. 9. Danielis, pag. 185.) cujus tractatum hac ipsa de re scriptum Beza in Apologia pro Justif. ex sola fide, retutare conatus est; sed quam solide id prestiterit, judicet lector eruditus & aequus. Damnata quidem fuit haec Alberii atque aliorum quorundam. *ἡμολογία*, scilicet Jo. Bovii, & Jo. Merulae, verbi ministrorum apud Laufannenses, sententia, sicut & aliae quaedam aliorum de praedestinatione etiam verissimae sententiae, in synodo quadam per dominos Bernates, ex quibusdam helveticarum ecclesiarum, & tribus genevensis ecclesiae, inter quos Beza praecipuus fuit, pastoribus, Bernae collecta A. 1588. & theses de Justificatione & sanctificatione ab illis perscriptae, quibus dissentientes subscribere coacti fuerunt. Vide Bezae Apol. pag. 263. 264. & Jacobi Coveti Apolog. de Justif. pag. 141. Sed hoc mirandum non est: Nihil enim fere aliud in plerisque utriusque partis *synodis*, hoc *tristissimo seculo* *coactis*, quaesitum & actum, quis non videat, qui oculos habet ad videndum, quam ut veteres ac veriores sententiae opprimerentur & damnerentur, & novae ac recens in ecclesiam injectae, majori parte eorum, qui synodis istis interfuerunt, meliorem, ut plerumque evenit, vincente, omni vi stabilirentur, & in ecclesia ac scholis solae dominarentur? Ita ut veterem illam Gregorii Nazianzeni quærimoniam de sui

tem-

temporis synodis epist. 42. vel 55. ad Procop. de plerisque etiam omnibus nostri seculi synodis renovare & repetere jure merito possumus. Sed Deus, in cujus solius manibus situm est, ecclesiae suae nunc afflictissimae malis mederi, omnium hominum, cum ecclesiastici, tum politici ordinis, corda ad meliora, quam hactenus sequuti sunt, consilia flectat, & saniores nobis pro immensa sua clementia concedere dignetur synodos, quam quas miserrima haec aetas magno suo malo vidit & experta est. In illo speremus, etiam contra spem. Ipse aliquando, ecclesiae suae misertus, faciet. Extrat quoque in fine Dialogorum Seb. Castellionis de Praedestinatione, Goudae excus. 1613. tractatus cujusdam anonymi, sed revera Castellionis ipsius, ut ex praefatione constat, de Justif. in quo fusa haec eadem sententia probatur, & ad rationes, quae contra opponi solent, licet non semper satis solide, respondetur.

(Pag. 82.)

Joh. Himmelius, in inepra sua farragine, quam Calvino-papismum inscripsit c. 7. p. 60. haec citat verba Zuinglii in epist. ad Principes Germaniae: *Sanctificatio Spiritus est vera justificatio, quae sola ad justificationem sufficit.* & haec Joachimi Curaei in Exeg. pag. 36. 37. *Summus justiprimum imputatione propter obedientiam filii Dei, derivantis in se poenam pro peccatis generis humani: sed altera pars justificationis est sanctificatio.* Nominat etiam Phil. Melanchthonem, qui in Narratione

tione colloqvii marpurg. an. 1529. habiti recitat de Zwinglio & ejus lociis, *quod incommode loquuti fuerint & scripserint de hominis justif. coram Deo, & doctrinam de fide non satis inculcarint, sed ita de justificatione docuerint, quasi sanctificatio & bona opera, qua fidem sequuntur, sint justificatio hominis* Sed sive bona sive mala fide haec recitat, illius certe iudicio nihil omnino tribuendum est, qui hominum doctorum & piorum sententiam, scripturis & Patrum doctrinae maxime consentaneam, erroris, immo, ut ipse putat, papisticae haerefeos accusare & damnare haud veretur. Sed hic solennis est multorum *contentiosorum hujus seculi scriptorum* mos, multa, quae ipsimet nunquam rite expenderunt, aut a praeceptoribus suis non acceperunt, confestim ut falsa, immo & impia damnare, in viris etiam doctissimis & optimis, quos saepiuscule a rigidis & pertinacibus zelotis dissentire ipsa cogit veritas. Homine enim imperito nunquam quicquam injustius.

Fieldus, angulus, magni nominis inter suos theologus, in Append. ad l. 3. de Ecclesia, cap. II. de Justif. pag. 290. 291. diserte affirmat, *in prima justif. peccatoris, praeter remissionem peccatorum praeteritorum, & receptionem in Dei gratiam, etiam includi donationem Spiritus S. seu sanctificantis & renovantis gratiae*, qua apti seu habiles ad peccata in posterum vitanda, & opera iustitiae praestanda redimimur, atque hac de re inter omnes utriusque partis theologos convenire, & ad Colloq. ratisb. anno 1541. (de quo supra dictum) provocat.

Hoc etiam, & non alio sensu intelligendum, quod Protestantibus communiter urgent, verbum *justificandi*, (Pag. 83.) in negotio justificationis nostrae coram, Deo esse verbum forense. Vide notam ad oram pag. 291. Idem etiam in fine cap. illius asserit, *nos formaliter justificari per remissionem peccatorum, gratiosam Dei acceptationem, & donationem iustitiae inhaerentis.* R. Montacutius in libro, quem contra quendam romanensem, controversiarum hodiernarum abbreviatorem, edidit anno 1624. art. 18. de Justificatione per solam fidem, affirmavit, *justificationem primario in peccatorum remissione, & secundo in gratia infusione positam esse.* Vide pag. 141. & 143. Idem tamen in libro contra Puritanos edito an. 1625, & inscripto, *Appello Caesarem*, propter illorum clamores, de *justificatione tantum late*, non autem stricte accepta, hoc sese intellexisse asseverat, pag. 172. & seq. Sed quam constanter, viderit ipse. Vide etiam Franc. Whiteum in Explan. fidei orthod. pag. 18. & 19. Archiepiscopus spalat. de Rep. eccles. lib. 7. cap. II. n. 217. asserit, *tum scripturas, tum Patres docere, utroque modo iustitiam dari, scil. tum imputative, tum inhaesive, & duplici modo peccata nostra aboleri, nempe i. per ipsorum tactionem, seu non imputationem, quod volunt Protestantibus communiter, (ubi tamen nota, dicta quaedam patrum, ut Augustini de Grat. Christi contra Pelag. cap. 47. de Spir. & lit. cap. 9. & * epist. 85. ad Consentium, per-*

[Ep. 85. ad Consentium] Quae tantum est fragmentum ep. 227.

per
stitt
form
Ch
Dec
imp
inte
tion
hil
ti,
dann
diun
Qva
ipsa
nus
nobi
com
Pag. 8
fit, e
iram
debe
hic
canti
cunt
cama
in re
lege
cord
vide
obito

peram ab illo videri intelligi de imputatione iustitiae Christi nobis facta per modum causae formalis; quasi nobis illa sit veluti commodata a Christo, ut illa tanquam veste induti placeamus Deo patri: neque enim unquam S. Augustinus imputationem iustitiae Christi hunc in modum intellexit) 2. per veram deletionem, seu emundationem & dilutionem maculae peccati, ita ut nihil ipsius in anima maneat; proinde utrique parti, *missis illis, quae, ut ille loquitur, sunt pura quaedam metaphysicalia, ad salutem nihil necessaria, studium pacis vehementer suadet & commendat, Quaedam maxime probamus, quaedam minus.*

G. Cassander in Consult. art. 4. pag. 917. *De ipsa, inquit, iustitia, qua justificamur, magna hactenus certamina extiterunt, aliis in sola Christi iustitia nobis imputata; aliis in iustitia novae vitae nobis communicata, justificationis formam ponentibus; Pag. 84.) etiamsi postea a doctissimis viris observatum sit, ex apostolica doctrina, & patrum traditione, utramque iustitiam in justificationis ratione conjungi debere. Et paulo post multo explicatius: Verum hic rursus necesse est, ut ii, qui Protestantes vocantur, reliquis Catholicis in eo consentiant, qui dicunt, hanc justificationem, seu iustitiam, qua justificamur, non in sola remissione peccatorum, sed etiam in renovatione interioris hominis esse positam. Quae lege apud auctorem ipsum, & veritatis & concordiae ecclesiasticae amantissimum: ubi etiam vide, quomodo vir hic eruditissimus (ut hoc obiter dicam) intelligat juxta scripturas & patres;*